

Protokoll fört vid pleniföredragning

Infrastrukturavdelningen
Transportbyrån, I2

Närvarande
KS, MP, IZ, JJ

Frånvarande
AH, CG, AZ

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Lantråd
Katrín Sjögren

Föredragande
Minister
Mats Perämaa

Protokollförelse
Biträdande avdelningschef
Niklas Karlman

Nr 4

Färjetrafik Svinö-Mellanholm 2022-2037
ÅLR 2018/9161

Beslut

Ålands landskapsregering beslöt ansöka om besvärstillstånd samt anföra besvär enligt **bilaga1, I224P04**.

WIDMAN & CO

TILL HÖGSTA DOMSTOLEN

ANSÖKAN OM BESVÄRSTILLSTÅND OCH BESVÄR

Hovrättens avgörande Åbo hovrätts dom Nr 53 given 24.1.2024 ärendenummer S22/1505

PARTSUPPGIFTER

Part som ansöker om besvärstillstånd samt anför besvär Ålands landskapsregering/Landskapet Åland ("LR")
FO-nummer: 0145076-7
PB 1060
22111 Mariehamn

Ombud och processadress Advokat Daniel Widman
Advokat Charlotta Sandell
Advokatbyrå Widman & Co Ab
PB 180, 22101 Mariehamn
Telefon: (018) 17740
E-post: daniel.widman@widman.fi; charlotta.sandell@widman.fi

Motpart 1. Ansgar Ab ("Ansgar")
2. Finlands Färjetrafik Ab ("FF")

Nedan tillsammans "Konsortiet"

Motpartens ombud och processadress Advokat Patrik Lindfors
Advokat Henrica Siiskonen
Advokatbyrå Lindfors & Co Ab
PL 577, 00101 Helsingfors
Telefon: 020 762 2510
E-post: patrik.lindfors@lindforsco.com; henrica.siiskonen@lindforsco.com

Tidsfrist för inlämnande av besvär 25.3.2024

Innehållsförteckning

1.	ANSÖKAN OM BESVÄRSTILLSTÅND	4
2.	GRUNDER FÖR ANSÖKAN	4
2.1.	Ärendets bakgrund	4
2.2.	Prejudikatgrund	4
2.2.1.	Hur ska en skada som avser framtida utebliven vinst, för en tidsperiod som sträcker sig 17 år framåt i tiden efter avtalets uppsägning och 13 år efter att dom i ärendet givits, bedömas och beräknas på ett korrekt sätt, med hänsyn till allmänna skadeståndsrättsliga principer?	4
2.2.2.	Hur tillämpas principerna om den skadelidandes skadebegränsningsplikt och förbudet om beräkning i situationer där skadeperioden fortsätter efter domslutet och, den skadelidande fortsätter bedriva sin verksamhetsutövning under skadeperioden? Kan adekvat kausalitet anses föreligga under hela den framtida skadeperioden?	6
2.2.3.	Kan ett skadestånd för framtida utebliven vinst anses styrkt RB 17 kap 2 § 2 mom. (uppnå bevisröskeln trovärdig) eller kräver den osäkerhet som föreligger vid beräkningen av framtida skador att domstolen uppskattar beloppet enligt RB 17 kap 2 § 3 mom., speciellt för skadeperioder som sträcker sig längre fram i tiden?	7
2.2.4.	Hur ska RB 17 kap 2 § 3 mom. tillämpas vid beräkningen av framtida utebliven vinst, och hurudan bevisning om framtida utebliven vinst bör den skadelidande rimligen presentera för att en talan kan anses styrkt enligt nämnda lagrum?	8
2.2.5.	Kan gemensamt skadestånd för framtida utebliven vinst utdömas till två juridiska personer, utan att respektive part individualiserar och bevisar den egna skadan? Hur ska man vid fastställandet av framtida utebliven vinst förhålla sig till adekvanskravet, förutsebarhet (foreseeability), förbudet mot överkompensation, och skyldigheten att begränsa sin skada om det är möjligt att förbigå den vedertagna principen om individualisering?	11
2.2.6.	Sammanfattning -prejudikatgrund	12
2.3.	Vägande skäl	13
3.	YRKANDE	13
4.	GRUNDER FÖR LANDSKAPET ÅLAND YRKANDE	14
4.1.	Inledning – fastställandet av framtida skada kräver en restriktiv bedömning	14
4.2.	Skadans förekomst har inte bevisats	15
4.2.1.	Varken skada eller skadelidande har individualiserats	15
4.2.2.	Skadebegränsande åtgärder har inte och förbudet mot berikande har inte beaktats	16
4.3.	Skadans belopp är inte utrett	19
4.3.1.	Otillräckliga avdrag och avsaknad av kostnadsposter	20
4.3.2.	Konsortiets egen prognos kan inte självständigt ges någon större bevisverkan	22
4.3.3.	Konstaterade räknefel har inte tagits i beaktande i hovrättens dom	25
4.3.4.	Den av konsortiet presenterade EBT procenten är felaktig	25
4.4.	Den av konsortiet presenterade diskonteringsräntan motsvarar inte omständigheterna i ärendet	27

4.5. Sammanfattning: trovärdig bevisning har inte frambringats och bevislätnadsregeln RB 17 kap 2 § 3 mom. är inte tillämplig.....	29
4.5.1. Beviströskeln trovärdig bevisning enligt RB 17 kap 2 § 2 mom. är inte uppnådd	29
4.5.2. Bevislätnadsregeln RB 17 kap 2 § 3 mom. inte tillämplig.....	30
4.5.3. Hovrättens skälighetsbedömning är lagstridig	31
4.5.4. Hovrätten har tillämpat bevisbörderegeln felaktigt.....	31
5. BEVISNING.....	32
5.1. Skriftlig bevisning	32

BESVÄRSTILLSTÅND

1. ANSÖKAN OM BESVÄRSTILLSTÅND

LR ansöker om besvärstillstånd hos Högsta domstolen med hänvisning till 30 kap 3 § 1 mom. rättegångsbalken ("RB") då det med avseende på lagens tillämpning i andra liknande fall och med hänsyn till en enhetlig rättstillämpning är av vikt att ärendet prövas av Högsta domstolen. Grunderna och skälen för ansökan om besvärstillstånd på denna grund utvecklas närmare nedan under punkt 2.2.

LR ansöker även om besvärstillstånd av Högsta domstolen med hänvisning RB 30:3 1 mom. då det föreligger vägande skäl att meddela besvärstillstånd. Grunden och motiven för ansökan om besvärstillstånd på denna grund utvecklas närmare nedan under punkt 2.3.

2. GRUNDER FÖR ANSÖKAN

2.1. Ärendets bakgrund

LR och Konsortiet, bestående av de juridiska personerna FF och Ansgar, ingick 2.9.2019 inom ramen för en offentlig upphandling, ett avtal ("Avtal") som avsåg tidtabellsenlig trafik med ett nytt fartyg, en elhybrid, för en period som skulle inledas 1.4.2022 och pågå under 15 år, fram till och med år 2037. FF skulle anskaffa fartyget och Ansgar skulle sköta driften av verksamheten med det anskaffade fartyget. Ansgar skulle betala hyra till FF för fartyget och för det reservfartyg som skulle finnas tillhanda. Ansgars andel av de totala intäkterna från LR skulle uppgå till cirka 67–70 %. All fakturering till LR skulle ske av Ansgar, alla avtalsenliga medel skulle betalas från LR till Ansgar.

LR sade upp avtalet 21.1.2020. Konsortiet väckte talan vid Ålands tingsrätt och yrkade på grund av den förtida uppsägningen på ersättning för kostnader för Avtalets upphörande samt ersättning för utebliven framtida vinst. LR medgav i tingsrätten ersättningsskyldighet avseende ersättning för kostnaderna men inte deras storlek, samt bestred yrkandena i övrigt. Tingsrätten dömde till förmån för Konsortiet. LR accepterade tingsrättens dom avseende kostnadernas storlek men besvärade sig till hovrätten i övrigt. I hovrätten var föremålet för tvisten LR:s rätt att säga upp Avtalet samt Konsortiets yrkande på framtida utebliven vinst. Hovrätten omfattade tingsrättens dom och ålade LR att betala 10 027 591,17 euro i framtida utebliven vinst till Konsortiet.

Domen gavs 24.1.2024. LR:s ansökan om besvärstillstånd och besvär i Högsta domstolen gäller enbart fastställandet och beräkningarna av framtida utebliven vinst.

2.2. Prejudikatgrund

2.2.1. Hur ska en skada som avser framtida utebliven vinst, för en tidsperiod som sträcker sig 17 år framåt i tiden efter avtalets uppsägning och 13 år efter att

dom i ärendet givits, bedömas och beräknas på ett korrekt sätt, med hänsyn till allmänna skadeståndsrättsliga principer?

Framtiden bär med sig en inneboende oförutsägbarhet, särskilt när det gäller att prognostisera händelseutvecklingen över längre tidsperioder. Den övergripande frågan i detta ärende är således hur ett framtida positivt kontraktsintresse kan fastställas och beräknas då faktorerna som fastställer både skadans förekomst och omfattning ännu inte inträffat och till stora delar också är svåra att förutse och således att kalkylera.

Huvudregeln i skadeståndsrätten enligt rättslitteraturen är att skadestånd för skada som orsakats av orättmätig uppsägning av ett avtal inte kan utdömas för tid efter domen och att undantag från denna huvudregel utgörs endast av situationer där skadans uppkomst är tillräckligt förutsebar och skadans uppkomst och storlek med tillräckligt stor säkerhet är känd.¹ Vad som konkret krävs vid fastställandet av en framtida utebliven vinst för en längre skadeperiod har däremot knappt behandlats inom den inhemska rättslitteraturen. Inte heller finns det någon vägledning inom rättspraxis.

I den finska rättsordningen finns det rättsfall som berör beräkning av utebliven vinst, främst inom EU:s konkurrensrätt. Det finns även rättspraxis som rör fastställande av framtida inkomstförlust vid personskador. LR har dock inte någon kännedom om rättspraxis avseende förutsättningarna för beräkning av längre framtida utebliven vinst vid avtalsbrott. Högsta domstolen har visserligen i HD:2009:45 fastställt att en hyresvärd hade rätt till hyresinkomster för en framtida tidsperiod om 28 månader, fram tills att ny hyresgäst kunde erhållas, men något ställningstagande till de skadeståndsrättsliga principerna vid framtida skador finns inte i avgörandet och tidsperioden i fallet var tämligen kort.

Det nu aktuella ärendet berör utebliven vinst för 180 månader. Hovrätten har i sitt avgörande ansett att motparten styrkt sitt käromål utgående från en av FF upprättad anbuds kalkyl. Även om Avtalet mellan parterna fastslagit beräkningsformeln för den ersättning motparten skulle ha haft rätt att erhålla av LR under skadeperioden finns det flertalet osäkerhetsmoment i beräkningen av de framtida intäkterna och kostnaderna. Det är även oklart hur framtida osäkerheter ska beaktas vid fastställandet av skadans omfattning (förekomst) och beräkningen av skadebeloppet. Hur ska man vid beräkningen av en framtida skada förhålla sig till den skadelidandes eget framtida beteende och omvärldsfaktorer (såväl ekonomiska, socioekonomiska som miljöekonomiska) som den enskilde skadelidande inte har möjligheter att påverka och som ingen har kännedom om vid tidpunkten för domstolens fastställande av skadeståndsbeloppet.

Avsaknaden av rättspraxis på området beror högst troligen på att hanteringen av ekonomiska skador av nu aktuellt slag sker i icke offentliga skiljeförfaranden med involverandet av specifik ekonomisk och juridisk expertis. Det betyder dock inte att det saknas behov av rättsbildning. Tvärtom, ett väl kartlagt rättsläge är en viktig förutsättning för ett effektivt näringsliv. Underrätternas motiveringar eller avsaknad av motiveringar i detta fall, som inte redogör för hur man ska förhålla sig till de i rättslitteraturen vedertagna skadeståndsrättsliga principerna vid fastställandet av

¹ Norros, DL 4/2009, s. 631-658, Saarnilehto, Lakimies 7/1997, s 1087-1088, Männistö, Lakimies 3/2008, 410-432

omfattningen och beräkningen av en framtida förmögenhetsrättslig skada, visar att det finns ett behov av vägledning från Högsta domstolen i dylika förmögenhetsrättsliga ärenden där skadeperioden sträcker sig flera år i tiden efter domstolens dom.

Den i rubriken tämligen generellt ställda frågan kan ytterligare specificeras i följande, i detta ärende aktualiserade följdfrågor vilka redovisas nedan under punkterna 2.2.2 – 2.2.4:

2.2.2. Hur tillämpas principerna om den skadelidandes skadebegränsningsplikt och förbudet om berikning i situationer där skadeperioden fortsätter efter domslutet och, den skadelidande fortsätter bedriva sin verksamhetsutövning under skadeperioden? Kan adekvat kausalitet anses föreligga under hela den framtida skadeperioden?

Den skadelidande har enligt vedertagen skadeståndsrättslig princip en skyldighet att begränsa sin skada. Om den skadelidande inte gör vad som rimligen kan begäras ska skadeståndet begränsas i motsvarande mån.

Av rättslitteraturen² framgår att skadebegränsande åtgärder kan inbegripa kontinuerliga långsiktiga åtgärder för att minimera skadeverkningarna. Vid fastställandet av inkomstförlust vid personskador har den skadelidande t.ex. en långtgående skyldighet att omskola sig.

LR har i aktuellt ärende framfört att bolagen i Konsortiet efter en omställningsperiod borde ha hittat alternativa verksamheter för de resurser som frigjorts då Avtalet sades upp. Underrätterna har dels ansett att uppsägningen av Avtalet inte frigjort några resurser, dels att de bolag som utgör Konsortiet inte i praktiken har haft någon möjlighet att använda de ekonomiska resurser som frigjorts genom uppsägningen av Avtalet till någon alternativ inkomstbringande verksamhet (Hovrättens dom s. 8). Underrätterna har däremot inte tagit ställning till bolagens framtida möjligheter och skyldigheter att finna alternativa verksamheter under den skadetid som infaller efter domen.

Följden av underrätternas tolkning är att en skadelidande vid skada som består av en framtida utebliven vinst inte längre har någon skyldighet att begränsa sin skada under den skadetid som löper efter givandet av domen. Detta innebär att den skadelidande kommer att överkompenseras i det fall den skadelidande parten under skadetiden som infaller efter domen fortsätter bedriva sin verksamhet och erhåller en möjlighet att använda resurser som frigjorts på grund av uppsägningen av Avtalet i en alternativ verksamhet. Det faktum att Konsortiet inte behöver finansiera ett fartygsbygge för 10-tals miljoner euro utgör ett exempel på frigörande av resurs. I det nu aktuella fallet föreligger en uppenbar risk för berikande då bägge bolag som ingår i Konsortiet fortsätter att bedriva verksamhet och ge anbud på färjelinjer både inom landskapet Åland och övriga Finland.

Om rättsordningen inte skulle kräva beaktande av möjligheten till skadebegränsande åtgärder för hela skadeperioden, inklusive tiden efter domens meddelande, skulle detta kunna innebära att rättsordningen ställer striktare krav på fysiska personers

² Hemmo, *Vahingonkorvausoikeus*, 2005, s 212.

skyldigheter att vidta skadebegränsande åtgärder vid beräkning av framtida inkomstförlust eller i situationer där skadelidande söker ersättning för en skadeperiod som avslutas före domens avkunnande, än på en juridisk persons som yrkar ersättning för framtida utebliven vinst. En sådan rättsföljd är knappast motiverad.

Då intentionen inom den finska skadeståndsrätten inte kan vara att göra det enklare att erhålla ersättning för framtida utebliven vinst än utebliven vinst för en skadeperiod som inträffat före dom, uppkommer följande frågor: Hur ska den skadelidandes skadebegränsningsplikt och förbudet om berikning beaktas vid bedömning av framtida utebliven vinst? Förhindrar principen om den skadelidandes skyldighet att begränsa sin skada utdömandet av framtida skadestånd i sådana fall där det föreligger en osäkerhet kring omfattningen av den skadelidandes framtida möjligheter att vidta skadebegränsande åtgärder under skadeperioden? Måste talan i sådana situationer anses för tidigt väckt? Gäller det inte i sådana fall alla ärenden som berör framtida utebliven vinst?

LR önskar härvid hänvisa till HD:2017:17, som berörde framtida inkomstbortfall i vilken Högsta domstolen konstaterat att resultatet från en rättegång inte får göras beroende av senare tilläggsutredningar. I det ärendet ansåg domstolen att även beloppet av framtida inkomstbortfall måste framgå av domen och eftersom käranden inte hade gett någon utredning om sitt inkomstbortfall förkastades käromålet.³

För att återkoppla till nu aktuellt ärende – är Konsortiets skada för tidigt väckt då det vid tidpunkten för avkunnandet av domen inte går att fastslå vilka framtida skadebegränsande åtgärder som Konsortiet kan komma eller kan förutsättas att vidta under skadeperioden, och detta kan avgöras först efter att skadeperioden löpt ut år 2037?

Frågan kan också ställas med utgångspunkt från principen om krav på adekvat kausalitet. Innebär denna osäkerhet om möjliga framtida skadebegränsande åtgärder under skadeperioden att den för skadestånd nödvändiga adekvata kausaliteten eller förutsebarheten mellan orättmätig avtalsuppsägning och skada inte kan anses föreligga under hela framtida skadeperioden? Hur förhåller sig dessa två skadeståndsrättsliga grundprinciper, kausalitet och skyldigheten att begränsa sin skada, till varandra i skadeståndsärenden avseende framtida utebliven vinst under längre skadeperioder?

2.2.3. Kan ett skadestånd för framtida utebliven vinst anses styrkt RB 17 kap 2 § 2 mom. (uppnå beviströskeln trovärdig) eller kräver den osäkerhet som föreligger vid beräkningen av framtida skador att domstolen uppskattar beloppet enligt RB 17 kap 2 § 3 mom., speciellt för skadeperioder som sträcker sig längre fram i tiden?

Av RB 17 kap 2 § 2 mom. framgår att det krävs att en part har lagt fram trovärdiga bevis för en omständighet för att den ska kunna läggas till grund för en dom. Enligt förarbetena till nämnda lagrum, RP 46/2014, s 46, anger begreppet trovärdig beviströskelns höjd. I rättslitteraturen⁴ konstateras att begreppet trovärdig innebär att

³ Högsta domstolen konstaterar i HD:2017:17 att för att käranden ska ha rätt till ersättning för inkomstförlust måste käranden också ha lidit inkomstförlust. Bevisbördan för inkomstförlusten åvilar även käranden i förhållande till ansökan om fastställelse. Om käranden inte har styrkt att han har lidit inkomstförlust, kan han inte anses ha rätt till ersättning för denna inkomstförlust.

⁴ Lappalainen Rautio *Prosessioikeus* s 711.

det krävs starkare bevisning än sannolika skäl - dvs. det räcker inte med en sannolikhet på drygt 50 procent. Sannolikheten för att en omständighet ska anses föreligga, i detta fall att en omständighet i framtiden ska inträffa, måste överstiga 50 procent.

Men är det då möjligt att vid bedömningen av framtida utebliven vinst tillämpa RB 17 kap 2 § 2 mom.? Kan ett belopp som är beroende av en framtida händelseutveckling som ingen känner till, och som inte med säkerhet kan fastslås, någonsin konstateras vara trovärdig? Kan ett belopp vara styrkt i den bemärkelse som avses i RB 17 kap 2 § 2 mom., om man ofrånkomligen har varit tvungen att välja mellan flera möjliga händelseförlopp?

Hovrätten har inte i sin dom angett vilket lagrum den tillämpat vid bedömningen av de bevis som presenterats i skadeståndsärendet. Däremot konstateras i hovrättens dom, s. 7, att Konsortiet presenterat trovärdig bevisning till stöd för ersättningsyrkandet i allmänhet. Användandet av begreppet ”trovärdig bevisning” tyder på att hovrätten tillämpat RB 17 kap 2 § 2 mom. då den funnit att käranden styrkt sina ersättningskrav på framtida utebliven vinst (inklusive nuvärdesberäkningen).

Frågan kan konkretiseras med några exempel från omständigheterna i det nu aktuella ärendet.

- Parterna avtalade om en årligen indexjusterad månadsersättning, baserad på Förtjänstnivåindex och Producentprisindex. Konsortiet använde indexens historiska utveckling över de senaste 15 åren som grund för sin intäktsberäkning, men historisk utveckling kan inte garantera framtida indexförändringar. Är det rimligt att anta att indexens framtida utveckling speglar det historiska mönstret, kan man alltid utgå från en sannolikhet som överskrider 50 %?
- Konsortiet baserar sin kostnadsberäkning på uppskattningar från FF:s tidigare erfarenheter. Kan sådana uppskattningar, grundade på historisk kostnadsutveckling, anses som tillförlitlig bevisning?
- Nuvärdesberäkning av framtida utebliven vinst sker enligt olika ekonomiska teorier; LR presenterar ett vetenskapligt erkänt sätt, medan Konsortiet använder en intern uppskattning. Båda parter erkänner dock metodernas subjektivitet. Är då ett skadestånd som måste nuvärdesberäknas (oberoende av beräkningsätt) trovärdigt fastställt?

Det måste finnas en förutsebarhet avseende bevisvärderingen även vid bevisprövningsfrågor vid beräkningen av framtida utebliven vinst. Frågan om vilket lagrum som ska tillämpas vid bevisprövningen av framtida utebliven vinst är av betydelse för både skadelidande och skadevållare och kräver således handledning från Högsta domstolen.

2.2.4. Hur ska RB 17 kap 2 § 3 mom. tillämpas vid beräkningen av framtida utebliven vinst, och hurudan bevisning om framtida utebliven vinst bör den skadelidande rimligen presentera för att en talan kan anses styrkt enligt nämnda lagrum?

Såsom framgått ovan är det oklart vilket lagrum och till vilka delar hovrätten de facto använt sig av vid bedömningen av bevisröskeln för skadans omfattning och belopp. Hovrätten nämner dock i motiveringarna i domen (s. 7 och 8) att ett estimat

är trovärdigt samt att utredningen är en skälig uppskattning, vilket tyder på att man åtminstone till vissa delar troligtvis nyttjat den bevislätnadsregel som återfinns i RB 17 kap 2 § 3 mom.

Enligt nämnda lagrum har domstolen rätt att uppskatta beloppet på en skada (inte skadans förekomst) om (1) det inte går att få trovärdiga bevis om beloppet av en privaträttslig fordran, eller (2) det går att presentera riktgivande bevis, men det inte går att bedöma exakt penningbelopp utgående från bevisen, eller (3) presenterande av tillräckligt bevis skulle vara oskäligt dyrt eller besvärligt med beaktande av ärendets natur. Bevislätnadsregeln kräver således att något av ovan nämnda förutsättningar uppfylls⁵.

Även om domstolen tillämpar denna bevislätnadsregel är utgångspunkten enligt förarbetena⁶, att en part är skyldig att lägga fram den bevisning som finns att tillgå. Domstolen ska därefter på basis av det material som har lagts fram vid prövningen komma fram till det objektivt sett mest motiverade resultatet. Domstolen har således enligt bevislätnadsregeln i RB 17 kap 2 § 3 mom. inte någon laglig grund att göra en skälighetsbedömning avseende beloppets storlek. Detta är en förändring från motsvarande tidigare bestämmelse enligt vilken det skulle ske en uppskattning till ett skäligt belopp.

Resonemanget som förs i förarbetena visar således att det även vid nyttjandet av bevislätnadsregeln krävs att den skadelidande aktivt försöker visa beloppet på skadan och att den skadelidande inte ska kunna begränsa sin utredning eller välja ut lämpligt underlag. Annars blir risken för överkompensation stor och domstolens värdering för bräcklig. Vilket krav som kan ställas specifikt vid beräkning av skada som består av framtida utebliven vinst anges inte vare sig i förarbetena eller rättslitteraturen. Bevisningen måste dock uppnå någon form av tillförlitlighet och objektivitet för att domstolen ska kunna komma fram till det objektivt sett mest motiverade resultatet.

Tolkningen av RB 17 kap 2 § 3 mom. har knappt dryftats inom rättslitteraturen. Däremot har tolkningen av lagrummets föregångare RB 17 kap 6 § avhandlats mer ingående. I den diskussionen har framförts samma synpunkter som nu återfinns i förarbetena till RB 17 kap 2 § 3 mom. Viljanens⁷ utgångspunkt är att bestämmelsen ska uppmuntra den skadelidande att tillhandahålla en så fullständig bevisning som möjligt och att den skadelidande måste göra en rimlig ansträngning att tillhandahålla den bevisning som den kan tillhandahålla och som rimligen kan krävas under rådande omständigheter. Även Saarnilehtos ståndpunkt står i linje med förarbetena då han konstaterar att talan ska förkastas om utredning om skadans storlek inte presenteras trots att det vore möjligt⁸

Samtidigt konstaterar Hemmo att domstolarna i praktiken tillämpat RB 17 kap 6 § så brett att skadestånd har kunnat utdömas trots att inte all bevisning om skadans

⁵ Rautio, Frände *Todistelu*, 2020, s. 36

⁶ RB 46/2014 s. 47

⁷ Viljanen, DL 4 /2009, s.572

⁸ Saarnilehto, *Todistustaakasta vabingonkorvausasioissa*, 2010, s. 61

storlek har presenterats.⁹ Även Viljanen noterar att domstolens praxis kring tillämpningen av RB 17 kap 6 § varit mycket pragmatisk och varierande.¹⁰

RB 17 kap 2 § 3 mom. och ändringen av bevislätnadsregeln har enligt LR:s uppfattning inte behandlats i lika hög grad i doktrinen efter lagändringen år 2015. De få rättsfall som behandlats i Högsta domstolen avseende bestämmandet av skadans belopp har inte givit närmare vägledning kring tillämpningen av beviskravet. Det föreligger fortsättningsvis en osäkerhet kring tillämpningen av bevislätnadsregeln.

Konstateras kan att RB 17 kap 2 § 3 mom. är precis som sin föregångare, RB 17 kap 6 §, mycket öppen i sin ordalydelse, vilket ger domstolen ett stort utrymme för skönsmässig bedömning, både gällande villkoren för när bestämmelsen ska tillämpas och hur en skadan ska fastställas.

Varken i bestämmelsen eller dess förarbeten ger lagstiftaren någon vägledning om hur skadeståndsbeloppet ska bedömas vilket leder till en situation där domstolen har mycket fria händer vid bedömningen av skadans storlek.

Vad som ska anses objektivt motiverat kan vara mycket öppet och i vissa fall även tvetydigt. Detta gäller i synnerhet vid bedömningen av en ren förmögenhetsskada där kvantifieringen av beloppet måste stödjas av komplexa hypotetiska händelseförlopp och kostnader.¹¹

Av denna orsak finns det ett behov av vägledning från Högsta domstolen avseende tillämpningen av RB 17 kap 2 § 3 mom.

Bevisningen som Konsortiet framställt för styrkandet av sin skada på över 10 miljoner euro, som uppkommer 17 år framåt i tiden, är ett av FF upprättat dokument benämnt anbudskalkyl. En anbudskalkyl är en intern beräkning som används för att bestämma det pris till vilket ett företag kan erbjuda sina tjänster eller produkter och fortfarande täcka sina kostnader samt uppnå en önskad vinstmarginal. Anbudskalkylen reflekterar de förväntade kostnaderna och intäkterna vid tidpunkten för anbudsgivningen. Det kan inte i sig utgöra en skadeståndsberäkning då en sådan inte tar i beaktande förändringar i omständigheterna sedan anbudet lämnades, såsom marknadsförändringar eller förändrade kostnader. En anbudskalkyl kan endast styrka den skadelidandes förväntade ekonomiska förhållanden. Det är den skadelidandes subjektiva bedömning och kan således knappast ensamt ligga till grund för det objektivt mest motiverade resultatet.

I detta fall har inte heller anbudskalkylen bekräftats med några underliggande skriftliga bevis eller prövats av några oberoende utomstående experter. Siffrorna har endast muntligen bekräftats av FF:s egen personal och av FF:s revisor som inte gjort någon egen prognos eller några egna efterforskningar utan endast uttalat sig utifrån den information som FF tillhandahållit revisorn.

Skulle en anbudskalkyl som den skadelidande själv upprättat alltid ge den bevisverkan som hovrätten givit den i detta mål skulle det innebära att varje företag som

⁹ Hemmo, *Vahingonkorvausoikeus*, 2005, s. 202.

¹⁰ Viljanen, DL 4 /2009, s.570

¹¹ Havu, *Liikejuriikka*, 1/2015 s.20

upprättar en anbuds kalkyl med uppskattade kostnader och förväntad avkastning skulle kunna vara säkert på att erhålla den förväntade avkastningen.

Frågan som uppstår är således om en parts egen beräkningsmodell, utan utomstående bekräftelse kan uppfylla det objektivitetskrav som ställs enligt förarbetena till RB 17 kap 2 § 3 mom.?

Vilken bevisröskel som ställs vid tillämpningen av 17 kap 2 § 3 mom. vid beräkandet av framtida utebliven vinst påverkar även bevisbördans placering. Om den skadelidande befrias från skyldigheten att förebbringa alla bevis som finns tillgängliga och objektiv utredning till rimliga kostnader innebär det i praktiken att så snart som en skadelidande part åberopar en egen prognos på utebliven framtida vinst blir motparten skyldig att åberopa motbevisning till prognosen, oberoende av prognosens bevisvärde.

Detta är vad som skett i nu aktuellt ärende där hovrätten i sin dom, s. 8, konstaterat, att LR inte har kunnat omkullkasta den bevisning som Konsortiet presenterat avseende diskonteringsräntan - konsortiets partsrepresentanters skäliga uppskattning. Frågan som hovrätten hade haft att ställa sig är inte om LR kunnat motbevisa lämplig diskonteringsräntan utan om den av Konsortiets presenterade bevisningen i sig uppnår nödvändig bevisröskel.

En överföring av bevisbördans placering vid beräkning av framtida utebliven vinst strider mot den ursprungliga tanken inom skadeståndsrätten där det är den skadelidande som har att bevisa sin skada just bland annat för att den skadelidande är den som är i bäst position att lägga fram bevis för skadan och förhindrar grundlösa anspråk. Om syftet med bevislätnadsregeln i RB 17 kap 2 § 3 mom. är att påverka bevisbördans placering behöver detta bekräftas av Högsta domstolen.

Högsta domstolens vägledning avseende tillämpningen av RB 17 kap 2 § 3 mom. behövs även med anledning av den skälighetsbedömning som hovrätten gjort i detta ärende. Såsom konstaterats vid hänvisningen ovan till lagrummets förarbeten har domstolen inte längre någon laglig grund vid uppskattningen av beloppet på en skada att utgå från dylika skälighetsbedömningar. Trots detta har hovrätten i detta fall gjort en skälighetsbedömning vid uppskattningen av diskonteringsprocenten. Någon ändamålsenlighetsbedömning har inte heller åberopats av Konsortiet. Bevislätnadsregeln ändrades år 2015. Trots detta gör underrätterna fortsättningsvis lagstridiga skälighetsbedömningar vid tillämpningen av nämnda lagrum vilket visar att det finns ett behov av vägledning om tillämpningen av nämnda lagrum.

2.2.5. Kan gemensamt skadestånd för framtida utebliven vinst utdömas till två juridiska personer, utan att respektive part individualiserar och bevisar den egna skadan? Hur ska man vid fastställandet av framtida utebliven vinst förhålla sig till adekvanskravet, förutsebarhet (foreseeability), förbudet mot överkompensation, och skyldigheten att begränsa sin skada om det är möjligt att förbigå den vedertagna principen om individualisering?

Underrätterna har i detta fall konstaterat att Konsortiet har lidit en skada. Skadan har behandlats som en gemensam skada för A och FF. Domstolarna har inte tagit ställning till huruvida Ansgar eller FF som separata juridiska personer eller

skadelidande har lidit skada. Varken Ansgar eller FF har i ärendet redogjort för sina respektive skador.

FF och Ansgar utgör i enlighet med stämningsansökan två separata käranden. Konsortiet utgör inte en självständig juridisk person. Huvudregeln inom skadeståndsrätten är att en kärke ska påvisa sin individuella skada. Huvudregeln gäller även vid grupptalan enligt lagen om grupptalan (FFS 444/2007), som utgör den enda typen av kollektiv talan i Finland. Utgångspunkten i detta ärende är följaktligen att FF och Ansgar skilt för sig har bevisbördan att påvisa storleken på den individuella skada som respektive bolag orsakats till följd av avtalsbrottet.

Principen om individualisering är en central princip inom skadeståndsrätten för att säkerställa rättvis och korrekt rättstillämpning. Den möjliggör en bedömning av skadeståndets storlek och relevans i enlighet med adekvanskravet, förutsebarheten, förbudet mot överkompensation, och skyldigheten att begränsa skadan. Kravet på individualisering underlättar bedömningen av om skadan verkligen kan anses vara en adekvat följd av den skadevällande handlingen. Individualiseringen bidrar till att fastställa den faktiska skadans omfattning och säkerställer därmed att ersättningen inte överstiger detta belopp. Genom individualiseringskravet klargörs även huruvida och i vilken omfattning den skadelidande parten har uppfyllt sin skyldighet att begränsa skadan. Skadan behöver kvantifieras och specificeras i förhållande till den skadelidande för att kunna ersättas.

Underrätterna har i detta fall konsekvent konstaterat att Konsortiet har lidit en skada. Någon individualisering har inte gjorts i förhållande till respektive kärke. Konsortiet är ingen juridisk person och kan inte lida någon skada. Skadelidande i detta fall är de juridiska personerna Ansgar och FF. Även om FF och Ansgar haft ett gemensamt projekt i förhållande till LR har A och FF vid uppfyllandet av Avtalet haft olika roller. FF skulle tillhandahålla fartyget och därefter genom ett s.k. bare boatavtal hyra ut det till Ansgar. Ansgar skulle därefter driva den 17 år långa verksamheten. Bolagen är två skilda bolag, av olika storlek och ekonomiska förutsättningar. Vid estimeringen av en eventuell framtida utebliven vinst måste man utgå från ett bolags historiska siffror. Estimeringen om en framtida vinst blir snedvriden om man endast utgår från FF:s siffror, vilket har skett i nu aktuellt fall

Är det möjligt att vid beräkandet av framtida utebliven vinst ge avkall på individualiseringsprincipen? Om så är fallet hur ska man då förhålla sig till övriga skadeståndsrättsliga principer som blir aktuella vid förmögenhetsskador vid kontraktsbrott?

2.2.6. Sammanfattning -prejudikatgrund

Skadeståndsrätten baserar sig till mångt och mycket på principer som utvecklats under åren. Rättsprinciper som behöver konkretiseras genom rättspraxis. Beräkandet av utebliven framtida vinst kräver även en form av ekonomisk expertis. Avsaknaden av rättspraxis från Högsta domstolen avseende fastställandet och beräkandet av utebliven framtida vinst för skadep perioder som löper en längre tid efter avgiven dom riskerar att leda till en utveckling där underrätterna i landet har en mycket varierad tolkning och bevisprövning kring dylika förmögenhetsrättsliga skador. Det nu aktuella ärendet har därmed ett betydande värde som prejudikat för framtida liknande mål, och tillstånd till fortsatt behandling bör meddelas.

2.3. Vägande skäl

Twisten avser ett mycket omfattande belopp, över 10 miljoner euro.

BESVÄR

3. YRKANDE

- (a) LR yrkar att Åbo hovrätts dom upphävs vad avser skyldigheten att till konsortiet, bestående av FF och Ansgar, erlagga 10 027 591,17 euro jämte dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. räntelagen från och med 9.11.2020 i form av utebliven vinst samt att FF:s och Ansgars talan förkastas.
- (b) LR yrkar att Åbo hovrätts dom upphävs och ändras så, att LR:s skyldighet att ersätta Ansgars och FF:s rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten jämte laga ränta ändras till att omfatta endast rättegångskostnader för bemötandet av frågan om avtalsbrott och ersättning av kostnader, vilka LR bedömer att högst kan uppgå till 261 227,91 euro exkl. moms bestående av:
- a. Tingsrätten:
    - i. Advokatkostnader (50%) 188 297,5 euro
    - ii. Kostnader 1 685,03 euro
    - iii. Övriga 6 716,92 euro
    - iv. Beviskostnader 4 899,12 euro
  - b. Hovrätten:
    - i. Advokatkostnader (30%) 53 784 euro
    - ii. Övriga kostnader 2 485,34 euro
    - iii. Beviskostnader 3 360 euro
- (c) LR yrkar att Åbo hovrätts dom upphävs och ändras så att FF och Ansgar solidariskt ska åläggas att ersätta LR:s rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten till den del de avser bemötandet av yrkandet om ersättning av utebliven vinst, jämte ränta i enlighet med 4 § 1 momentet i räntelagen från det att en månad förflutit från givandet av dom. LR:s kostnader för bemötandet av ersättningsyrkandena om utebliven vinst uppskattas ha uppgått till åtminstone 258 584,39 euro och bestå av 50 % av arvodeskostnaderna i tingsrätten, 54 242 euro, 70 % av arvodeskostnaderna i hovrätten 105 463,61 euro samt LR:s samtliga beviskostnader i hovrätten 41 773,27 euro och kostnader i tingsrätten 57 105,51 euro.
- (d) LR yrkar vidare att FF och Ansgar solidariskt ska åläggas att ersätta LR:s rättegångskostnader i Högsta domstolen jämte ränta i enlighet med 4 § 1 momentet i räntelagen från det att en månad förflutit från givandet av dom. Rättegångskostnaderna uppgår i detta skede 15 000 euro exklusive mervärdesskatt.

Frågan om avtalsbrott är inte längre aktuell.

4. GRUNDER FÖR LANDSKAPET ÅLAND YRKANDE

Som grund för sina yrkanden hänvisar LR till vad man tidigare anfört i tingsrätten och i hovrätten samt ovan under punkt 2 i ansökan om besvärstillstånd. LR önskar därtill sammanfatta och förtydliga sina grunder enligt följande.

4.1. Inledning – fastställandet av framtida skada kräver en restriktiv bedömning

Vid fastställandet av en ekonomisk skada brukar det utgå från den väletablerade metoden att jämföra ett faktiskt scenario med ett kontrafaktiskt scenario.

I det föreliggande fallet yrkas om ersättning för förlust av framtida inkomster över en period om femton (15) år. Förutom vissa enskilda månadsbetalningar som var planerade att erläggas fram till juni 2022, förväntades intäkter och kostnader i huvudsak uppstå under en tidsperiod som infaller efter underrätternas avgöranden i ärendet.

I detta fall sträcker sig således båda scenarierna som ska jämföras med varandra in i framtiden. Det kontrafaktiska scenariot ska beskriva vilken position Konsortiet, eller rättare sagt de bolag som utgör Konsortiet, skulle ha befunnit sig i om Avtalet inte sagts upp. Det faktiska scenariot, som i vanliga fall beskriver vad som de facto skett under skadeperioden, måste i detta fall också beskriva vad som sannolikt skulle komma att ske med de båda bolagen som utgör Konsortiet under den framtida skadeperioden och vilka åtgärder som bolagen haft möjlighet att vidta för att begränsa sin skada. Det blir följaktligen omöjligt att i detta fall med absolut säkerhet fastställa både det faktiska och det kontrafaktiska händelseförloppet.

För att en grund för ersättningsansvar överhuvudtaget ska kunna etableras för framtida skada måste skadan visa sig vara tillräckligt förutsägbar, med beaktande av att framtida händelser per se är osäkra.

Enligt juridisk doktrin och rättspraxis är det svårt att erhålla ersättning för framtida skada på grund av de osäkerheter som föreligger då man ska sja om framtiden. Vid bedömningen av framtida skada är det nödvändigt att ta hänsyn till potentiella alternativa händelseförlopp, framtida riskfaktorer och relevanta historiska data, samt att tillämpa erkända metoder för beräkning av skada och nuvärdesberäkningar.

Hovrättens och tingsrättens motiveringar i det nu aktuella fallet visar dock att domstolarna tillåtit mycket låga bevisrösklar då bolagen som Konsortiet består av inte behövt förebringa någon objektiv bevisning alls. Det ter sig t.o.m. svårare för en skadelidande att bevisa förekomsten av skada för en skadeperiod som uppkommer innan dom avkunnats i ärendet, än det i detta fall varit att bevisa en skada som infaller 17 år framåt i tiden där inte bara beloppen av skadorna är ovissa utan även skadans förekomst under hela skadeperioden.

Hovrättens dom strider mot vedertagna skadeståndsrättsliga principer och processuella regler om bevisbördans placering och bör på denna grund upphävas. LR utvecklar sin ståndpunkt närmare nedan.

4.2. Skadans förekomst har inte bevisats

4.2.1. Varken skada eller skadelidande har individualiserats

Både tingsrätten och hovrätten har fastställt att LR är skyldig att till Konsortiet, bestående av FF och Ansgar, erlagga ersättning för den skada som uppsägningen av Avtalet förorsakat. Hur skadeståndet skulle fördelas mellan FF och Ansgar framgår däremot inte av domsluten. Inte heller har frågan om individualisering av den skadelidande, om det är nödvändigt eller inte, diskuterats i underrätternas motiveringar trots att LR framfört att individualisering av den skadelidande i förhållande till skada är tvunget att ske för att skadans förekomst, i förhållande till respektive kärke, ska kunna fastställas både till grund och belopp.

Då hovrättens beslut, att döma ut ersättning till ett konsortium utan att specificera hur ersättningen förhåller sig till respektive kärke utgör ett undantag inte bara från en vedertagen skadeståndsrättslig princip utan även från huvudregeln inom processrätten - att en skadelidande ska kunna precisera sin skada - borde hovrätten ha motiverat sitt avvikande ställningstagande.

I ärendet är det efter hovrättens dom fortsättningsvis oklart vilken juridisk person som har lidit vilken ekonomisk skada. Konsortiet kan inte redogöra för någon utebliven vinst då Konsortiet inte är en juridisk person, inte bedriver någon verksamhet och inte heller har några historiska ekonomiska siffror att uppvisa för någon verksamhet.

Avtalet har ingåtts mellan LR på ena sidan och FF och Ansgar på andra sidan i form av ett konsortium, (bevis K3/S2). FF:s och Ansgars roller är inte specificerade i Avtalet. Däremot har både Mats Rosin, FF:s förra verkställande direktör och Tomas Lindqvist, Ansgars verkställande direktör, vid handläggningen i underrätterna berättat att FF och Ansgar haft olika roller i förverkligandet av skyldigheterna i Avtalet. FF skulle låta bygga den nya elhybridfärjan som skulle trafikera den färjelinje som Avtalet avsåg samt tillhandahålla reservfärja för färjelinjen. Ansgar å sin sida skulle genom ett s.k. bareboat-avtal hyra elhybridfärjan och reservfärjan av FF och bedriva färjetrafiken på den aktuella färjelinjen under den i Avtalet fastslagna avtalsperioden. All fakturering skulle ske mellan LR och Ansgar. Enligt uppgift från Lindqvist skulle intäktsfördelningen vara Ansgar ca 70 % och FF ca 30 %. Eftersom FF och Ansgar haft helt olika självständiga roller i förverkligandet av Avtalet och även olika investeringar i projektet som Avtalet utgjort, kan den skada uppsägningen av Avtalet förorsakat knappast vara detsamma för bägge bolag.

Även det faktum att FF och Ansgar är två skilda juridiska personer, med olika huvudsakliga geografiska verksamhetsområden, olika storlekar, olika ekonomiska förutsättningar och betydande skillnader i antalet verksamhetsår innebär att beräkningen av utebliven framtida vinst inte kan göras utifrån samma parametrar för de båda bolagen.

Redan det att ett bolags historiska siffror är en viktig parameter vid beräkandet av framtida utebliven vinst bekräftar att man måste utgå från respektive bolags siffror för att kunna utröna den verkliga skadan för respektive bolag.

I ärendet har dock hovrätten godkänt utredning om beräkandet av skadan som helt utgår från FF:s historiska siffror och FF:s uppskattningar om kostnader trots att det var Ansgar som i praktiken skulle erhålla intäkterna från driften av verksamheten. Under handläggningen av ärendet har Lindqvist dessutom bekräftat att han endast i efterhand tittat på den anbudskalkyl som upprättades av FF i samband med upphandlingen och som i ärendet lämnats in som prognos för framtida utebliven vinst (se vidare under punkt 4.3.2 nedan).

Eftersom fördelningen av rollerna och intäkterna i projektet varit klara för Konsortiets bakomliggande bolag är det möjligt för Konsortiet att presentera en beräkning av utebliven framtida vinst (siffrorna, intäkter och kostnader) separat för respektive bolag. Om det har varit möjligt för Konsortiet att upprätta en gemensam anbudskalkyl är det också möjligt att ta fram skadeståndsberäkningar som presenterar respektive bolags skada.

Med hänvisning till vad som framförts ovan samt under grunderna för ansökan om besvärstillstånd, punkt 2.2.2, konstaterar LR att det är omöjligt att på ett tillförlitligt sätt avgöra den faktiskt uppkomna skadan om inte det reds ut vem som lidit vilken skada. Hovrättens dom avseende framtida utebliven vinst bör därmed upphävas på grunden att varken den skadelidande eller den skadelidandes skada har individualiserat i tillräcklig grad.

4.2.2. Skadebegränsande åtgärder har inte och förbudet mot berikande har inte beaktats

Det positiva kontraktsintresset inskränks av den skadelidandes skyldighet att begränsa sin skada. Skada som en skadelidande kunde ha undvikit genom att vidta skäliga åtgärder för begränsning av skadan ska inte ersättas. Den skadelidande har en skyldighet att agera ekonomiskt förnuftigt och begränsa sin skada som om han inte hade rätt till ersättning av motparten. Detta är en skyldighet som gäller under hela skadeperioden och oberoende av culpa. Skadebegränsningsskyldigheten är fastslagen i rättspraxis¹² och enligt rättslitteraturen har avtalsparten vid en avtalsstridig uppsägning av ett avtal en extensiv skyldighet att begränsa sin skada.¹³

Nu aktuell skadeperiod sträckte sig från tidpunkten för uppsägning av Avtalet 21.1. 2020 till tidpunkten för när färjetrafiken skulle påbörjas 1.4.2022 och därefter 15 år framöver, således ända till år 2037. En domstol kan ta ställning till faktiska möjliga skadebegränsande åtgärder fram till tidpunkten för givandet av domen. Därefter kan det inte med säkerhet sägas vilka skadebegränsande möjligheter som uppstår och som de skadelidande skulle kunna vidta. Denna framtida osäkerhet om möjligheten att vidta skadebegränsande åtgärder har varken i rättspraxis eller doktrin angivits som en specifik grund för bevislättning. Respektive kärke i detta ärende som anser sig berättigad till ersättning för utebliven vinst har således även i detta fall en skyldighet att begränsa den skada som den anser att uppsägningen av Avtalet förorsakat den.

Detta innebär att respektive kärke som anser sig berättigad till ersättning för utebliven vinst har en skyldighet att så fort som möjligt hitta för Avtalet ersättande

¹² HD 1995:32, HD 1999:48, C-104/89, C-37/90

¹³ Norros, DL 4/2009 s. 657

uppdrag och ersättande verksamhet. Detta inbegriper också en skyldighet att använda och beaktade resurser som den skadelidande skulle ha använt för bedrivande av den verksamhet som Avtalet avsåg och följaktligen få alternativa inkomster. Med begreppet resurs avses tillgångar som kan vikas att användas till ett specifikt syfte, ett projekt eller en verksamhet, dvs allt som behövs för att driva en verksamhet. Inte endast personal eller färja såsom hovrätten utgått från i sin bedömning (se hovrättens dom s. 8). Det kan också avse t.ex. en resurs som uppstår genom att FF inte behöver uppta lån och använda kassamedel för att bygga en färja. Att inte behöva uppta lån eller att kunna använda kassamedel för andra ändamål är exempel på en frigjord resurs. Med hänvisning till förbudet om berikande bör fastställandet av skadan således även omfatta poster avseende inkomster som kan erhållas genom skadebegränsande åtgärder.

Ingen av kärandena har i den framlagda bevisningen visat att det i anbudskalkylen tagits höjd för skadebegränsande åtgärder i någon form. Eftersom Konsortiet krävt skadestånd för utebliven vinst för hela avtalsperioden fram till år 2037 innebär det i praktiken att Konsortiet också framfört att inget av bolagen har för avsikt att nyttja den personal eller de övriga resurser som skulle ha varit vikta för anskaffning av fartyg och för färjetrafiken mellan Svinö och Mellanholm för annan inkomstinbringande verksamhet under hela skadeperioden.

Att inte ha för avsikt att vidta några som helt skadebegränsande åtgärder – t.ex. i form av annan verksamhet - under närmare 17 år är inte att begränsa sin skada. Att inte bedriva någon kompletterande eller ersättande verksamhet de kommande åren fram till år 2037 är knappast heller Konsortiets och de bakomliggande bolagens ärliga avsikt. Detta framgår också av det faktum att bägge bolag fortsättningsvis bedriver verksamhet.

Eftersom skadeperioden uppkommer framåt i tiden, och framtiden är oviss, är det omöjligt för LR att ta fram konkret bevisning över möjliga framtida skadebegränsande åtgärder och alternativa verksamheter som Ansgar och FF bör komma att vidta fram till år 2037. LR har dock under handläggningen i underrätterna redan identifierat flera omständigheter som utgör frigörande av resurser och alternativa verksamheter, som möjliggjorts genom uppsägningen av Avtalet och som således kunde ha och borde ha beaktats, som avdrag av de skadelidande parterna i anbudskalkylen och av hovrätten vid fastställandet av skadan. Dessa omständigheter är bl.a. följande:

- Ansgar bedrev verksamhet på nuvarande Föglölinjen innan Avtalet ingicks, denna verksamhet skulle upphöra då verksamheten som Avtalet avsåg skulle inledas. Efter Avtalets uppsägning förlängdes Ansgars befintliga avtal på nuvarande Föglölinjen med två (2) år, vilket innebar en användning av de till Avtalet planerade resurserna. Efter förlängningen har de aktuella resurserna kunnat nyttjas till annan inkomstinbringande verksamhet. Hovrätten har felaktigt hävdats i sin dom, s.8, att dessa intäkter inte behöver beaktas då entreprenaden på Föglölinjen givit ett negativt resultat för Ansgar enligt bolagets verkställande direktör Lindqvist. Intäkterna från driftentreprenaden, som uppgick till ca 2 500 000 euro är dock relevanta för den prognostiska kalkyl som Konsortiet upprättat för skadetiden. Det är en intäktspost som behöver läggas till och framgå av en skadekalkyl som anges representera Konsortiet, dvs bägge bolag, oberoende av om det de facto är Ansgars intäkter. Kalkylen ska ju enligt

Konsortiet representera bägge bolags skada. Hovrättens resonemang härvid bekräftar dock LR:s ståndpunkt, att respektive kärkeande borde ha specificerat sina egna skador med en egen skadekalkyl baserat på egna siffror. LR noterar ytterligare att Lindqvists påståenden om negativt resultat i hovrätten har inte bekräftats av någon skriftlig bevisning. Tvärtom har historiska bokslut uppvisat ett positivt resultat (S8).

- FF har genomfört köpet av den ursprungliga färjan, dock med ändringar för att passa en annan typ av verksamhet. LR har redan bekostat kostnaderna för dessa ändringar. Den ombyggda färjan har därefter använts i en alternativ verksamhet. Detsamma gäller för den befintliga reservfärja som skulle ha allokerats för Avtalets verksamhet – även den har efter Avtalets uppsägning frigjorts för annan inkomstbringande verksamhet. Konsortiet har varken beaktat de faktiska eller de potentiella framtida inkomsterna från den ombyggda färjan eller nyttjandet av reservfärjan i annan verksamhet i sin anbuds kalkyl över framtida utebliven vinst. Hovrätten har accepterat detta utan några närmare förklaringar.
- Vid vittnesförhöret med Henrik Kulovaara, utvecklingsdirektör hos FF, vid hovrättsförhandlingen, framgick att FF skulle med egna kassamedel (ca. 8 400 0000 euro) skulle investera i projektet som Avtalet avsåg. I och med uppsägningen av Avtalet frigjordes detta kapitalbelopp och har således kunnat användas för annan alternativ inkomstbringande verksamhet, minskat lånebehov, eller investeras på annat sätt. Om LR åläggs att ersätta Konsortiet utan att detta belopp tas i beaktandet i kalkylen erhåller Konsortiet överkompensation. Ett avdrag bör göras med kapitalbeloppet och den skäliga framtida avkastning som det hade kunnat ge.
- I Avtalet ingick en rätt men ingen skyldighet för LR att förvärva färjan till ett på förhand fastställt pris, fem (5) miljoner euro. Konsortiet har i sin kalkyl utelämnat överväganden för möjligheten att LR inte skulle utöva sin option att förvärva färjan, eller att färjans marknadsvärde i sådant fall skulle vara under fem (5) miljoner euro. Sannolikheten att LR avstår från denna rätt är lika stor som sannolikheten för dess utnyttjande. Vid tidpunkten då Avtalet sades upp var det 17 år till eventuellt utnyttjande av optionen, vilket gör det osäkert att anta ett scenario över det andra.

Detta är omständigheter som borde ha lyfts fram av Konsortiet i en skadekalkyl och som hovrätten borde ha tagit ställning till vid bestämmandet av skadans omfattning. En skadekalkyl där man inte beaktar dessa omständigheter är inte trovärdig och innebär en överkompensation av käreandena.

LR har också under handläggningen i underrätterna lyft fram att det för både Ansgar och FF finns möjlighet till alternativa ersättande verksamheter (färjelinjer) under de kvarvarande åren av skadeperioden. LR baserar sin uppfattning på följande:

- Joel Karlsson, Teknisk inspektör vid Ålands landskapsregering, har i sitt vittnesmål i hovrätten klargjort att LR regelbundet upphandlar ca åtta (8) färjelinjer vart fjärde (4) år. Ansgar har också bedrivit verksamhet i andra delar av Finland. Detta understryker att Ansgar under skadeperioden, efter en övergångsperiod, sannolikt kan omfördela de resurser som var allokerade för Avtalet, till inkomstbringande aktiviteter.

- För FF:s del har LR pekat på, med historik från NTM-centralen i Egentliga Finland som stöd, att det är sannolikt att bolaget kommer att vinna offentliga upphandlingar om färjetrafik under de kommande 15 åren. Detta gäller inte bara i Egentliga Finland utan även andra delar av Finland.

Att ignorera dessa framtida inkomstmöjligheter riskerar att ge Konsortiets bolag en ekonomisk överkompensation.

Avsaknaden av skadebegränsande åtgärder och alternativa verksamheter i Konsortiets anbudskalkyl kan endast godtas om den verksamhet som planerats för Avtalet i sin helhet upphör. Konsortiet har inte visat att så skulle ha varit fallet eftersom både Ansgar och FF fortsättningsvis bedriver sina verksamheter och med tanke på de nuvarande affärsverksamheterna hos bolagen är det mer sannolikt att de kommer att säkra nya projekt där de resurser som var avsedda för Avtalet kan användas än att de blir helt utan alternativa projekt fram till år 2037.

Facit för hur Ansgar och FF har kunnat nyttja de resurser som frigjordes genom Avtalets uppsägning under skadeperioden genom investeringar i alternativa projekt, placeringar och verksamheter samt andra skadebegränsande åtgärder (och deras uppskattade nettoinkomster därifrån) kan dock erhållas först år 2037.

Antingen är talan således för tidigt väckt till den delen den avser perioden efter hovrättens dom eller så måste man vid fastställandet av skadans omfattning, för att undvika överkompensation, laborera med en teoretiskt beräknad övergångsperiod på det sätt som presenteras i det utlåtande från Ernst & Young ("EY") som LR ingivit som bevis i ärendet (Ernst & Youngs (EY Economic Advisory) utlåtande 23.3.2022, S4)

Enligt EY:s utlåtande kan man rimligen förvänta sig att Konsortiet anpassar sin verksamhet, dvs. använder de resurser som frigjorts genom uppsägningen av Avtalet, till annan verksamhet. Enligt utlåtandet vore en övergångsperiod om två (2) år lämplig att beakta i detta ärende utgående från den marknad som finns inom Konsortiets geografiska verksamhetsområde.

I ärendet är således klargjort att domstolen inte beaktat kärandenans skadebegränsningsplikt. Eftersom hovrättens bedömning inte tar i beaktande den skadebegränsningsskyldighet som Konsortiet har under en tidsperiod om 15 år strider domen avseende LR:s betalningsskyldighet mot vedertagen praxis, rättslitteraturen och skadeståndsrättsliga principer.

Kärandenans talan bör såldes på denna grund förkastas, eller åtminstone ändras så att skadeperioden avslutas efter en lämplig övergångsperiod på det sätt som föreslås i EY:s utlåtande.

4.3. Skadans belopp är inte utrett

Inom skadeståndsrätten är huvudprincipen att den som gör gällande att ha lidit en skada också bär bevisbördan för detta. Att lägga bevisbördan på den skadelidande bidrar till rättssäkerheten genom att förhindra grundlösa anspråk. Det krävs att den som påstår sig ha lidit skada lägger fram konkreta bevis för skadans omfattning och

orsak. Det finns också praktiska skäl till bevisbördans placering. Det är den skadelidande som är i bäst position att lägga fram bevis för skadan. Den skadelidande har tillgång till interna siffror, bokföring, offerter och andra dokument som kan styrka skadans existens och storlek.

LR anser att Konsortiet inte framlagt tillräcklig bevisning i ärendet för att Konsortiets talan kan anses styrkt såsom hovrätten konstaterat i sin dom, åtminstone inte i den omfattning yrkandet avser.

LR har vid handläggningen i hovrätten ifrågasatt riktigheten i att använda sig av anbuds-kalkylen som skadeståndsberäkning och avsaknaden av underliggande material för beräkningarna. LR har också ifrågasatt storleken på kostnadsposter som anges i kalkylen, avsaknad av avdrag och avsaknaden av beaktandet av framtida osäkerheter. LR har ytterligare ifrågasatt om det är korrekt att siffrorna som ingått i kalkylen i sin helhet baserar sig på FF:s verksamhet och antaganden, inte Ansgars verksamhet trots att Ansgar är det bolag som de facto skulle ha drivit verksamheten.

Hovrätten har i sin dom inte tagit ställning till de invändningar som LR framfört. Domstolen har inte i motiveringarna framfört varför LR:s invändningar inte är relevanta. Hovrätten har i sin dom, s. 7, endast konstaterat att man omfattar tingsrättens slutsats och motiveringar att Konsortiet presenterat ” *trovärdig bevisning till stöd för ersättningsyrkandet i allmänhet*” samt att Konsortiets användande av anbuds-kalkylen innebär att det ” *motsvarar konsortiets realistiska förväntningar på den vinst som trafikeringen enligt antalet av antalet skulle medföra*”.

Tingsrätten har i motiveringarna i sin dom, s. 131, som omfattats av hovrätten, konstaterat att det genom Rosins och Kulovaaras förhör utretts vilka faktorer och avväganden som gjorts inför upprättandet av kalkylen. Tingsrätten har därmed godtagit Konsortiets avdrag och kostnader utan att Konsortiet närmare behövt redogöra för anbuds-kalkylens grunder och de bakomliggande siffrorna. Inte heller tingsrätten har förklarat varför den kritik som LR framfört inte är relevant för fastställandet av skadans belopp.

Hovrättens dom är på grund av detta bristfällig och dess oreserverade godtagande av Konsortiet anbuds-kalkyl som skadekalkyl leder till ett felaktigt resultat i skadeståndsrättsligt hänseende. Hovrättens dom är härvid felaktig och bör upphävas.

LR utvecklar sin ståndpunkt avseende den kritik som LR framfört avseende kalkylen i punkterna 4.3.1–4.3.3 nedan.

4.3.1. Otillräckliga avdrag och avsaknad av kostnadsposter

Av Konsortiets beräkning av framtida utebliven vinst (K26) framgår att de enda avdrag som gjorts från de framtida inbetalningarna av kontraktetspriset är utgifter för dockning och servicenivårisk.

Konsortiet har då det gäller dockningen tagit i beaktande den lagliga dockningsskyldigheten som uppgår till två (2) gånger under en tidsperiod om fem (5) år. Då det gäller servicenivårisk, som består av kostnader för försenade eller uteblivna överfarter, har man enligt vittnet utgått från två (2) sådana tillfällen per månad.

LR har framfört att det antal dockningar och förseningar/uteblivna överfarter som Konsortiet räknat med inte räcker till för en tidsperiod om 15 år. LR baserar denna uppfattning på den erfarenhet LR har av att bedriva sjöfart i de åländska vattnen och de uppgifter LR känner till om Ansgar och FF:s verksamheter.

Under en 15-årsperiod kommer det oundvikligen att inträffa olika typer av störningar eller driftavbrott i trafiken, vilket överskrider vad som ursprungligen antagits i Konsortiets beräkningar. Dessa kan omfatta allt från grundstötningar och maskin-fel orsakade av mänskliga fel eller vårdslöshet, till tekniska problem som kräver åtgärd innan schemalagd torrdockning. Ytterligare störningar kan orsakas av oväntade sjukdomsutbrott, pandemier, eller arbetsrättsliga konflikter. De senaste årens händelser i form av pandemi och krig har visat att prisökningar och stigande inflation kan uppkomma inom samtliga branscher, att de kan vara stora och oväntade. Anbudskalkylen har uppgjorts innan utbrottet av covid-pandemin och krigsutbrottet i Ukraina. Dessutom kan förseningar uppstå på grund av så enkla faktorer som väderförhållanden (t.ex. is eller vind) eller problem relaterade till kunder.

Att hovrätten underlåter att kommentera LR:s invändningar och synpunkter är anmärkningsvärt då det under handläggningen i hovrätten framkommit följande:

- FF:s elhybridfärja Elektra (som byggts hos samma varv som den tänkta Föglöfärjan) har redan vid tidpunkten för handläggningen i tingsrätten haft ett oväntat läckage i propelleraggregaten, vilket krävde en oplanerad dockning och nyttjande av reservfärja, som också bekräftades vid partsförhöret med Rosin. Detta visar att det även på nya fartyg kan uppstå oplanerade dockningsbehov på grund av tekniska fel.
- Ansgar har haft grundstötning vid operationen av nuvarande Föglölinjen, som också lett till driftstopp och oplanerat underhållsbehov, vilket bekräftats både i Lindqvist och Karlssons förhör. Karlsson kunde också berätta om svårigheten att erhålla dockningstider ad hoc, speciellt då sådana varv inte är belägna inom landskapet, vilket kan föranleda längre driftsstopp och trafik med mindre reservfärja, vilket föranleder mindre ersättning.
- FF:s hybridfärjor har under de senaste åren, efter angivandet av anbudet till LR, haft problem med ramper, styrning och inomhusluft vilket lett till flera långa driftsstopp, som vittnet Karlsson kunde berätta om i sitt vittnesmål. Vittnet Karlsson berättade vidare att det inom branschen diskuterats mycket om risken med batterier och behovet av uppdaterat regelverk då flera hybridfärjor i Norden under det senaste året drabbats av batteribränder. Detta visar att det är sannolikt att det under en tidsperiod om 15 år inträffar oväntade driftsstopp som kan pågå under längre tidsperioder samt att de för färjor som drivs med batterier finns en specifik brandrisk som kan få svåra följder. En omständighet som inte bara kan utöka estimerade kostnader utan även ökar på risken i projektet överlag.
- FF har under de senaste åren varit inblandade i flera personaltvister med tidigare sjöbefäl avseende bl.a. felaktig hantering av arbetstid där FF ålagts att ersätta arbetstagarna. De personalkostnader som tagits med i anbudskalkylen baserar sig på statistik från FF och kan således ha baserat sig på ersättningar som inte uppfyller krav som ställs i lag eller kollektivavtal.

Detta är omständigheter som inte tagits höjd för i anbudskalkylen. Åtminstone går de inte att utläsa ur kalkylen.

LR har också under handläggningen i hovrätten påpekat att anbuds-kalkylen inte heller tar i beaktande möjligheten att Avtalet i enlighet med punkt 16.4 under avtals-tiden kan sägas upp om medel inte beviljas för verksamheten. Eftersom denna upp-sägningsmöjlighet är otvistig i ärendet måste den även beaktas som en risk i en kor-rekt skadeståndsberäkning.

Konsortiet har inte presenterat några underliggande data för de siffror som anges i anbuds-kalkylen. Siffrorna har endast intygats av den person som huvudsakligen an-svarat för upprättandet av kalkylen, dvs. FF:s utvecklingsdirektör Kulovaara. Enligt Kulovaaras berättelse har avdragen och deras storlek baserats på statistik från FF:s verksamhet och tagits fram enligt samma principer som de brukar upprätta anbuds-kalkyler.

LR har ifrågasatt att Konsortiet baserat sina kostnadsberäkningar och sina avdrag på statistik från FF:s verksamhet eftersom bolaget som skulle driva verksamheten, Ansgar, inte finns med i den statistiken och FF inte har drivit någon verksamhet inom det i Avtalet aktuella geografiska området som har andra väder- och vatten-förhållanden än de områden som FF bedrivit verksamhet på. Sträckan Svinö-Mel-lanholm som Avtalet avsåg var dessutom helt ny och mycket längre än de sträckor som Elektra, FF:s enda elhybrid vid tidpunkten för anbuds-kalkylens upprättande, trafikerat - 6 275 meter i motsatts till 1 644 meter. Detta innebär att det inte finns någon jämförbar statistik och det går inte att med säkerhet veta på vilket sätt väder- och vattenförhållandena på sträckan Svinö-Mellanholm skulle påverka trafiken och planerad tidtabell.

Detta innebär att den statistik som Konsortiet enligt uppgift baserat sin energiåtgång på inte är tillförlitlig i förhållande till den aktuella, mycket längre sträckan.

Hovrätten har inte i sin bedömning motiverat varför det är korrekt att nyttja sig av statistik från ett bolag som inte ska driva verksamheten och som grundar sig på uppgifter väsentligen baserade på andra omständigheter.

I och med att LR har ifrågasatt frånvaron av avdrag och storleken på avdragen inför hovrätten, borde domstolen ha förklarat varför den anser att dessa kostnader och avdrag inte är relevanta. Vidare borde domstolen ha motiverat hur dessa alternativa hypotetiska scenarier, grundade på historiska data, inte påverkar Konsortiets beräk-ning av en hypotetisk framtida förlorad vinst för en skadeperiod om 15 år.

4.3.2. Konsortiets egen prognos kan inte självständigt ges någon större bevisverkan

Den skadelidande måste redogöra för och styrka de omständigheter som ligger till grund för bedömningen av en yrkad framtida vinst.

Konsortiet har således haft att bevisa sitt påstående att Konsortiet hade erhållit en vinst om 10 027 597,17 euro i nuvärde om Avtalet inte hade sagts upp. I detta ärende åligger det således Konsortiet att bevisa att dess prognos avseende framtida intäkter, prognos av framtida kostnader och dess uppfattning av beräkningen till nuvärdet är korrekt så att den uppfyller bevisrösklarna.

Hovrätten har i sin dom angett att den är av uppfattningen att Konsortiet presenterat trovärdig bevisning till stöd för sitt ersättningsyrkande på exakt 10 027 597,17 euro.

Denna, enligt hovrätten, trovärdiga bevisning om skadans omfattning och belopp består dock uteslutande, om man bortser från muntliga berättelser från partsrepresentanter, av dels ett PowerPoint-blad med en kalkyl som avser att visa vinsten nedbruten på ett år, dels ett PowerPoint-blad med en översiktlig kalkyl för hela 15-årsperioden. Bägge blad återfinns i bevis K26 (K26 offentlig version och K26a sekretessbelagd).

Tittar man närmare på 1-årskalkylen, K26a, framgår att totalbeloppet framgår endast för ett begränsat antal kostnadsposter. Något underlag om vad som innefattas i varje kostnadspost och vilka antaganden den bygger på framgår inte. Statistik eller beräkningar och offerter för kostnadsposterna har inte presenterats. Det finns således ingen möjlighet för någon annan än Konsortiet att bedöma realismen i denna beräkning.

Konsortiet har, genom Rosin i både tingsrätten och hovrätten, framfört att det i detta fall varit bekvämt att framställa kravet på utebliven vinst då Konsortiet kunde använda sig av den anbudskalkyl som upprättats vid givandet av anbud till LR år 2019.

Anbudskalkylen har upprättats ett (1) år innan Avtalet sades upp och tre (3) år innan verksamheten som Avtalet avsåg skulle inledas för en 15 år lång avtalsperiod. LR vidhåller att det är två skilda saker att upprätta en anbudskalkyl och att upprätta en skadeståndsberäkning. Skapandet av en anbudskalkyl innefattar alltid en risk för att inte fullt ut beakta kostnader, i hopp om att vinna upphandlingen, kostnader vilka senare kan uppkomma under avtalsperioden. Denna risk för otillräcklig kostnads täckning kan inte överföras till skadevällaren för ersättning i en skadeståndssituation.

En anbudskalkyl är inte ett bevis för att ett projekt kommer att generera den vinst som anges i kalkylen utan endast partens egen uppfattning om framtiden. Det är en prognos. Hovrätten har själv konstaterat i sin dom, s. 7, att det är Konsortiets förväntning på den vinst som trafikeringen skulle medföra. En prognos om en förväntning utgör inte ett trovärdigt bevis.

Konsortiet har inte åberopat någon extern bevisning som skulle bekräfta att deras förväntning objektivt kan anses trovärdig eller att prognosen överhuvudtaget är tillförlitlig.

Att anbudskalkylen i sig inte kan anses utgöra tillräcklig bevisning i detta fall bekräftas av det faktum att Konsortiet vid de muntliga handläggningarna i underrätterna kommit med ny information om kalkylerna som vare sig går att utläsa från PowerPoint-bladen eller Konsortiets skriftliga inlagor.

Vid den muntliga handläggningen i tingsrätten antydde att det fanns säkerhetsmarginaler i kalkylernas kostnadsposter, att Konsortiet hade beaktat risken i projektet genom att vara konservativ i sina antaganden i kalkylen, och att risk utöver riskfri ränta och låneräntan därför inte behövde beaktas i diskonteringen. Det belopp som

framfördes från Konsortiets sida var en (1) miljon euros marginal i investeringskostnaden, utan att man närmare angav vad marginalen skulle täcka upp för. Något konkret bevis för att det verkligen existerar en dylik marginal i beräkningen har inte framlagts.

Vid den muntliga handläggningen i hovrätten har Konsortiet, genom sitt ombud, påstått att det i kalkylen lagts in vissa årliga ”riskbuffertar” på vissa belopp. Vilka belopp som innefattar dessa riskbuffertar har inte redogjorts för och några skriftliga underlag som bevisar att dessa riskbuffertar verkligen existerar har inte företetts.

Dessa två exempel på muntliga påståenden som framförts under handläggningen visar på bristen i Konsortiets anbuds-kalkyler. Kalkylerna är så schablonmässiga och ytliga att det är möjligt för kändanden att komma med vilka påståenden som helst och som är omöjliga för LR att ta ställning till. Oberoende av vad LR på objektiva grunder framför om kalkylen och behovet av avdrag och kostnadstäckning, är det möjligt för Konsortiet att hävda att risken redan beaktats i kalkylen.

Anbudskalkylen kan inte heller anses bekräftad genom muntlig bevisning. Den muntliga bevisning som åberopats av Konsortiet är vittnen som antingen är direkt anknutna till Konsortiet eller står i beroendeställning till bolagen som utgör Konsortiet. En skadelidandes egna påståenden, som inte kan verifieras med objektiva beräkningar, kan inte tas för goda. Vittnen har också lämnat svar som inneburit att de svarat att en brist eller oklarhet i kalkylen i ett hänseende kan kompenseras av att de låtit bli att ta upp vissa andra kostnader. Det här sänker trovärdigheten för både vittnena och kalkylen. Det innebär nämligen att kalkylen inte är allsidig och korrekt utan bygger på val som Konsortiet har gjort utan att redovisa hur och varför valen har gjorts.

En annan väsentlig brist i anbuds-kalkylen är det faktum som redan påpekats ovan under punkt 4.2.1, att kalkylen är helt baserad på FF:s uppskattningar baserade på FF:s erfarenhet. Detta går stick i stäv med det faktum att både Lindqvist och Rosin har i både tingsrätt och hovrätt bekräftat att det var Ansgar som skulle ansvara både för driften och för alla kostnader kopplade till den, dvs de rörliga kostnader som uppskattats i kalkylen. Lindqvist har också uppgivit i både hovrätten och tingsrätten att han inte har varit delaktig i att ta fram kalkylen som återfinns på s. 7 i K26 utan endast översiktligt tittat på siffrorna efteråt. Det är en stor skillnad på FF:s och Ansgars lönsamhetsnivå. Med tanke på att den som skulle ansvara för kostnaderna och den inom Konsortiet som har den bredaste erfarenheten av att bedriva färjetrafik på Åland –Tomas Lindqvist – inte var med och tog fram anbuds-kalkylen, finns det stor risk att kostnadssidans rörliga delar inte skulle ha fungerat i verkligheten.

Både årsvinster, alltså intäkter minus kostnader, och diskonteringsräntesatsen är rättsfaktum som måste bevisas. Detta har inte skett genom den bevisning, de prognoser som Konsortiet lagt fram.

Det är således en självklarhet att det i detta mål funnits bevis som Konsortiet hade kunnat åberopa men underlåtit att åberopa, t.ex. oberoende beräkningar av utebliven framtida vinst, underliggande beräkningar och statistiskt underlag. Hovrätten har inte, av vad som kan utläsas ur motiveringarna till domen, ens prövat i sak om det i detta fall funnits möjlighet att förebringa ytterligare bevisning.

Konsortiet har inte, oberoende av om man tillämpar beviströskeln i RB 17 kap 2 § 2 mom. eller bevislätnadsregeln i RB 17 kap 2 § 3 mom. i tillräcklig hög grad lyckats bevisa sin skada. Hovrättens dom bör på denna grund upphävas.

4.3.3. **Konstaterade räknefel har inte tagits i beaktande i hovrättens dom**

LR har under ärendets handläggning i underrätterna kritiserat anbuds-kalkylen då den är så schablonmässig att det omöjliggjort för LR att kontrollera de underliggande beräkningarna. Trots detta kunde två räknefel konstateras i kärandens bevis K26 under den muntliga handläggningen i hovrätten.

Det första felet gäller ett räknefel avseende serviceriskenivåavdraget i den 15-åriga kalkylen på s. 7 i kärandens bevis K26. Kalkylen innehöll ett felaktigt serviceriskenivåavdrag baserat på antagandet om två försenade turer per månad, vilket felaktigt beräknats och ska dubbleras enligt Avtalet. Felräkningen, som medgavs av Kuloavaara och erkändes av Konsortiets ombud, innebär att det yrkade beloppet för framtida utebliven vinst är för högt jämfört med konsortiets egna prognoser.

Det andra felet som noterades vid den muntliga handläggningen är att Konsortiet enligt beräkningen i Avtalet skulle erhålla en reducerad ersättning för varje tur som trafikerades med reservfärja. I tingsrätten sa Rosin att reservfärjan kunde ta 54 bilar, vilket innebär att turer som trafikeras med reservfärja endast ger 60 % av intäkterna, enligt punkten 6.2 i Avtalet. Att det skulle utgå en reducerad ersättning har inte varit en tvistig fråga. Däremot har inte denna reduktion av ersättningen beaktats som en sänkning av intäkter i skadeberäkningen. LR noterar också att Konsortiet själv skulle stå för energikostnaderna vid de tillfällen reservfärjan körs. Hur detta påverkar kalkylen framgår dock inte.

Trots att Konsortiet vidgått ovan nämnda fel har hovrätten underlåtit att i sin dom reducerat Konsortiets yrkanden i motsvarande mån vilket innebär att hovrättens dom är felaktig och Konsortiet har överkompenserats. Hovrättens dom bör på denna grund upphävas.

4.3.4. **Den av konsortiet presenterade EBT procenten är felaktig**

Bristerna i den av konsortiet redovisade anbuds-kalkylen såsom de sammanfattas ovan under punkterna 4.3.1–4.3.3 får som följd att den EBT om 15,1 % som Konsortiet baserat sin beräkning av utebliven framtida vinst på är felaktig. En av orsakerna till detta är som angivits ovan att Konsortiet i sin kalkyl inte beaktat Ansgars siffror.

Hovrätten har i sin motivering angett att den av Konsortiet angivna EBT procenten, är ett trovärdigt estimat. Hovrätten hänvisar också till tingsrättens dom s. 131 i vilken tingsrätten framfört att Ansgars genomsnittliga rörelsevinst om cirka 2,2 % saknar relevans vid bedömningen av EBT procenten, eftersom färjetrafiken skulle drivas enligt FF:s ”koncept” och då FF i medeltal 2015–2019 hade en EBT-procent om 17,3 %.

Eftersom domstolarnas bedömning härvid leder till ett felaktigt slutresultat och således en orätt överkompensation av Konsortiets bolag finns det anledning för LR att även i nu aktuellt besvär specifikt lyfta upp frågan om EBT-procenten och

närmare förklara varför man vid bestämmandet av EBT bör uteslutande utgå från Ansgars siffror eller åtminstone från en kombination av Ansgar och FF siffror i samma relation som parternas faktiska uppfyllande av Avtalet.

Konsortiet har framfört att orsaken till att man valt att utgå från FF:s siffror har varit att projektet skulle drivas enligt FF:s ”koncept”. Vad detta ”koncept” närmare skulle bestå av har varken klargjorts under tingsrätts eller hovrättsförhandlingen.

Vad som inte framgått under förhandlingarna eller beskrivits i Konsortiets inlagor i ärendet är varför Ansgar genom bareboat-avtalet med FF skulle prestera ett bättre resultat än tidigare bara för att fartyget, med vilket deras trafik skulle skötas, denna gång hyrdes av FF?

Under förhandlingarna i underrätterna har det framkommit att FF:s affärsmodell aldrig tidigare testats under de förhållanden som specificerats i det aktuella avtalet. Projektet innefattade en ny färjelinje som inte trafikerats tidigare, vilket innebär brist på tidigare trafikdata. FF saknar erfarenhet av verksamhet på Åland och den åländska arbetsmarknaden.

För att genomföra projektet ville FF samarbeta med Ansgar, som har lokal kunskap och erfarenhet från området, något FF saknade. Ansgar skulle ha ansvar för drift och personal enligt avtalet, medan FF skulle hyra ut färjan till Ansgar. Ansgar skulle sedan betala en del av inkomsterna från avtalet till FF. Men Ansgars ekonomiska resultat under åren 2016–2020 visade en genomsnittlig rörelsevinst på 2,2 % av omsättningen.

Att utgå från FF:s siffror är inte heller rimligt mot bakgrund av att FF, som i sin helhet ägs av finska staten, och dess verksamhet inte har varit konkurrensutsatt med samma förutsättningar som den nu i ärendet ifrågavarande entreprenaden.

FF:s marknadsställning avseende landvägsfärjetrafiken i Finland (exklusive Åland) kan i praktiken således jämföras med en monopolliknande ställning. Detta syns exempelvis av den statistik NTM-centralen i Egentliga Finland som lämnats in i ärendet (S14 och S15). FF var enda anbudsgivare och därmed anbudsvinnare i alla dessa upphandlingar eller konsortium med Kymen Saaristoliikenne Oy i upphandling. Med beaktande av denna monopolliknande ställning i Finland (exklusive Åland) är det uppenbart att FF kan ha en betydligt högre EBT-procent än vad FF skulle ha på en konkurrensutsatt marknad, såsom den åländska. Att utgå från FF:s historiska EBT-procent ger därmed inte en korrekt och rättvis bild av Konsortiets EBT-procent i förhållande till Avtalet.

Vid hovrättsförhandlingen framkom även att Konsortiet i januari 2020 förberedde en tvist mot LR utifrån en EBT-procent om 13,9 %. Då förberedelsen var klar och LR mottog stämningsansökan hade nämnda EBT-procent stigit till 15,1%.

Detta antyder att den av Konsortiet framförda EBT-procenten inte kan ha varit en följd av den anbudskalkyl som upprättats för anbudstävlingen år 2019 utan har snarare varit en faktor som bestämt kostnadsposternas storlek i anbudskalkylen. Åtminstone visar detta att någon EBT procent om 15,1 inte var fastslagen i anbuds-skedet.

För att illustrera hur en skadeberäkning avseende framtida utebliven vinst generellt görs av ekonomiska experter har LR har i ärendet lämnat in ett utlåtande från EY. EY:s utredning visar att en rimlig EBT nivå för Konsortiet och projektet är snarare 13,9 % om man utgår från en jämförelsegrupp med bolag med liknande risknivå i Europa. Noteras bör att EY i sina beräkningar utgått från de siffror som Konsortiet presenterat i ärendet, vilket innebär att de utgår från FF. Skulle motsvarande beräkning göras för Ansgar skulle EBT procenten vara lägre.

Bevisningen i ärendet visar således att EBT-procenten inte är styrkt. Det är alltså endast ett påstående från FF:s sida. Hovrättens dom som bygger på den av Konsortiet framförda EBT procenten är således felaktig. Hovrättens dom bör upphävas på denna grund.

4.4. Den av konsortiet presenterade diskonteringsräntan motsvarar inte omständigheterna i ärendet

Diskontering till nuvärde handlar om att bestämma nuvärdet av framtida kassaflöden. I skadeståndssammanhang görs diskontering för att undvika överkompensation med beaktande av pengars tidspreferens. Hovrätten har konstaterat att man omfattar tingsrättens slutsatser och motiveringar avseende diskonteringsräntan, dvs att den av Konsortiet framförda diskonteringsräntan om 1% är skälig.

Det finns inte någon universell metod för hur en diskonteringsränta ska fastställs, utan den måste anpassas till varje situation för att ge en ekonomiskt rättvis bild.

Eftersom det inte finns någon universell metod är det viktigt att kunna förklara och motivera valet av diskonteringsränta, speciellt om dess beräkningsmetod avviker från standardpraxis eller räntans storlek skiljer sig markant från den allmänt accepterade nivån för en lämplig diskonteringsränta.

I rättslitteraturen har jur.dr Mika Viljanen påpekat att diskonteringsräntan bör motsvara den avkastning skadelidande potentiellt kan erhålla genom att omedelbart investera ersättningskapitalet vid mottagandet. Viljanen har vidare i sina studier noterat att finländska underrätter vanligtvis tillämpar en diskonteringsränta på 5 % i mål som rör expropriation.¹⁴ När Högsta domstolen har hanterat fall där fastställandet av diskonteringsräntan varit relevant, har räntan regelmässigt varit betydligt över 1 %.¹⁵ Eldistributionsbolag, som verkar med monopolliknande ställning på sin marknad och således har en mycket låg risk i sin verksamhet får inte enligt sin tillsynsmyndighet, för att undvika för höga vinster, nyttja sig av högre diskonteringsräntor än vad tillsynsmyndigheten anser motsvara en ”godtagbar skälig avkastningsgrad”. Energimyndigheten publicerar räntorna på sin hemsida. I januari 2020 vid tidpunkten för uppsägningen av avtalet, var den publicerade diskonteringsräntan 4,58 %.

Den av Konsortiet valda diskonteringsränta om 1 % kan således konstateras avvika från allmänt accepterad nivå och den är inte uträknad enligt vedertagen praxis.

¹⁴ Viljanen, *Vahingonkorvauksen määrä*, 2008, s. 356–357.

¹⁵ HD 2003:85 (5%) HD 1992:15 (5%).

Konsortiet har motiverat sitt val av diskonteringsränta med genom att framföra att risken i projektet var mycket låg, i praktiken riskfri. Något beräkningsunderlag har inte visats.

Men det är inte trovärdigt att påstå att en verksamhet är helt riskfri med hänvisning till säkra inkomster från LR. Inga avtal, branscher eller företagsverksamheter är befriade från risker. Av EY:s utlåtande (S4) framgår att antagandet om ett riskfritt kassaflöde är orealistiskt, särskilt med tanke på den inneboende osäkerheten som en femtonårig avtalsperiod för med sig.

LR har ovan bl.a. under punkt 4.3.1. exemplifierat riskerna på kostnadssidan. LR önskar att domstolen även noterar att också intäkterna i projektet är till viss del osäkra. Förutom LR:s möjlighet att under avtals tiden säga upp Avtalet om lagtingen inte beviljar medel så finns det en osäkerhet kring den kommande indexjusteringen. Intäktssidans utveckling är bunden enligt Avtalet till två index. Ingen vet hur dessa index kommer att utvecklas under de kommande 15 åren. Den historiska utvecklingen är ingen garanti för framtida utveckling.

LR önskar också påpeka att Konsortiet inte har lagt fram några beräkningar eller bevis som stödjer deras riskbedömning, vare sig relaterat till Avtalet, de ingående bolagen i Konsortiet, eller deras verksamhetsbransch.

Då Konsortiet inte lagt fram någon utredning kring den av konsortiet framförda räntan har de inte varit möjligt för LR att ifrågasätta den på något annat sätt än att den inte korrelerar med de risker som sammanhänger med Avtalet och den risk som finns inom den bransch som A och FF verkar inom.

LR har dock som svar på den av konsortiet framförda diskonteringsräntan, genom EY:s utlåtande, presenterat en alternativ beräkning baserad på det vetenskapligt erkända tillvägagångssättet att använda ett företags genomsnittliga kapitalkostnad (WACC - Weighted Average Cost of Capital). WACC metoden är en sammanvägning av flera parametrar kopplat till marknad och land, enligt en speciell metodik. Data för beräkningarna hämtas från offentligt material och det är verifierbart. Metodiken utvecklas närmare i EY:s utlåtande, S4.

Den av EY beräknade diskonteringsräntan enligt WACC-metoden uppgår till 4,8 % och återspeglar aktuell marknadsbedömning av pengarnas tidsvärde och de risker som är specifika för tillgången och/eller projektet.

Räntan beräknad enligt WACC-metoden ligger i linje med den av Energimyndigheten fastställda diskonteringsräntan för eldistributionsbolag och Fingrid Oyj. Den ränta som gäller för bolag på en i det närmaste riskfri marknad – så pass riskfri att den kräver särskild lagstiftning och tillsyn.

Det är viktigt att härvid notera att den av EY beräknade räntan utgår från de siffror som EY haft tillgång till och som Konsortiet har presenterat. Den utgår således från FF:s siffror. Såsom påpekats i utlåtandet från EY skulle diskonteringsräntan vara högre om den skulle göras utifrån Ansgar siffror.

Den av Konsortiet framförda räntan kan således inte tillmätas betydelse då den till beloppet är mycket avvikande, den är inte ett resultat av ett vedertaget sätt att

beräkna diskonteringsränta och understöds inte av några objektiva underliggande beräkningar utan ett resultat från en intern uppskattning hos FF.

Hovrätten har därmed utan adekvat utredning accepterat Konsortiets påståenden. Hovrättens dom är härvid felaktig och bör på denna grund upphävas.

4.5. **Sammanfattning: trovärdig bevisning har inte frambringats och bevislätnadsregeln RB 17 kap 2 § 3 mom. är inte tillämplig**

Bevisbörda och beviskrav är viktiga faktorer i rättsprocesser. I det här målet är det Konsortiet som har bevisbördan för att det förekommer en skada och skadans omfattning.

Enligt hovrättens dom har Konsortiet styrkt sin skada. Av hovrättens dom framgår inte om hovrätten anser att konsortiet de facto styrkt sin skada genom att uppnå bevisröskeln för trovärdig bevisning enligt RB 17 kap 2 § 2 mom. eller om hovrätten tillämpat bevislätnadsregeln i RB 17 kap 2 § 3 mom. och uppskattat ersättningsens belopp eller om hovrättens tillämpning är en kombination av båda regler.

Hovrättens dom är felaktig. Den bevisning som framlagts i ärendet uppnår inte den sannolikhetsnivå som krävs enligt rättegångsbalken, bevislätnadsregeln är inte tillämplig och hovrätten har inte heller följt den regel om bevisbördans placering som ska tillämpas i ett mål som rör skadestånd. Hovrättens dom bör således upphävas och både FF:s och Ansgars talan bör förkastas.

4.5.1. **Bevisröskeln trovärdig bevisning enligt RB 17 kap 2 § 2 mom. är inte uppnådd**

Med hänvisning till vad som framförts ovan under punkterna 4.2–4.4 kan konstateras att varken käranden Ansgar eller käranden FF har lyckats styrka att det föreligger en skada för respektive käranden, eller ens någon av dem, under hela den skadeperiod som yrkats eller till det belopp som yrkats.

Varken FF eller Ansgar har lyckats bevisa att den förväntade ersättningsnivån som framgår av anbuds-kalkylen kommer att slå in med mer än 50% sannolikhet. Det är inte ens möjligt att ta ställning till realismen i de enskilda kostnads-posterna då inget underlag presenterats av kärandena. Muntliga berättelser i parts- och vittnesförhör som inte på detaljnivå beskriver några underlag kan inte tillmätas något bevisvärde. Speciellt inte då personerna som hörts om anbuds-kalkylen varit anställda eller stått i någon annan beroendeställning till kärandena.

Konsortiet har inte heller visat att den av Konsortiet valda diskonteringsräntan är sådan att den med mer än 50 % sannolikhet under hela skadeperioden varit korrekt. Det sätt på vilket räntan fluktuerat under de senaste åren visar att det vid beräkning av ett nuvärde för inkomster under en så lång framtida skadeperiod måste utgå från en vedertagen beräkningsmetod som just tar i beaktande en förändrad omvärld och förändrade räntelägen.

Varken FF, Ansgar eller Konsortier har lyckats bevisa yrkad skada i form av framtida utebliven med en sannolikhet som överskrider 50%. Till den del hovrättens dom baserar sig på tillämpning av RB 17 kap. 2 § 2 mom. bör domen upphävas.

4.5.2. Bevislätnadsregeln RB 17 kap 2 § 3 mom. inte tillämplig

Bevislätnadsregeln i RB 17 kap 2 § 3 kan enligt lagrummet tillämpas "[O]m det inte går att få trovärdiga bevis om beloppet av en privaträttslig fordran, eller om sådana bevis kan fås endast med svårighet eller till kostnader och besvär som är oskäligen med beaktande av ärendets natur".

För att domstolen ska kunna tillämpa bevislätnadsregeln krävs följaktligen enligt lagrummet, vilket bekräftas i förarbetena RP 46/2014 s. 47, att den bevisning som kan tas fram också ska presenteras för domstolen. Väljer den skadelidande att inte ta fram bevisning trots att sådan går att tillgå får inte domstolen uppskatta beloppet utan ska förkasta talan som obevisad.

I detta fall är den enda bevisning som inlämnats i ärendet Konsortiet egna prognos i form av en anbuds-kalkyl.

LR är medveten om att det inte är möjligt att lägga fram absolut bevisning för framtida händelseförlopp då framtiden är och förblir oviss. En ovisshet som växer ju längre skadeperioden är.

Kärandena har dock haft möjlighet att ta fram stöd för sin prognos. Konsortiet hade t.ex. kunnat presentera följande dokumentation:

- Statistik som förklarar antagandet om två inställda turer per månad.
- De omständigheter som ledde Konsortiet till att välja en diskonteringsprocent om 1 %.
- De omständigheter som lagts till grund för antaganden om personalkostnader.
- De omständigheter som ligger till grund för eventuell uppindexering av kostnaderna i projektet.
- Utredning kring vilka belopp avseende risk som ligger inbäddade i kalkylen och vilka omständigheter de antagandena om risk bygger på.
- Låneoffertter.
- Oberoende expertutlåtanden om anbuds-kalkylen och dess underlag och antaganden.

LR har under handläggningen begärt att få se underlag till den presenterade anbuds-kalkylen utan framgång. Som myndighet är det grundläggande att kunna verifiera de utbetalningar som görs med allmänna medel. Noteras bör att Konsortiet har inte någonsin under handläggningen framfört att det inte finns underlag att tillgå. Tvärtom är det uppenbart, utifrån de uppgifter som Konsortiets vittnen och partsrepresentanter framfört under handläggningarna i underrätterna att det de facto finns dokumentation. Vid något tillfälle har Konsortiet hänvisat till företags-hemligheter som skäl att undanhålla information från LR: Att en uppgift kan utgöra en företags-hemlighet är däremot inte ett godtagbart skäl att frånga kravet på att käranden ska bevisa sin skada.

Konsortiet har haft en skyldighet att lägga fram den bevisning som finns att tillgå. Då det i ärendet har framgått att det finns dokumentation som kunde ha lagts fram som bevis i ärendet för att understöda Konsortiets påståenden men Konsortiet aktivt valt att inte presentera lägga fram denna bevisning kan inte domstolen tillämpa

bevislätnadsregeln i RB 17 kap 2 § 3 mom. Konsortiets talan måste förkastas som ostyrkt. Hovrättens dom är felaktig och bör upphävas.

Om Högsta domstolen ändå anser att RB 17 kap. 2 § 3mom är tillämplig, ska vid uppskattningen beaktas de omständigheter som angetts ovan under punkterna 4.2-4.4.

4.5.3. Hovrättens skälighetsbedömning är lagstridig

Hovrätten har i sin dom konstaterat att man ansett att diskonteringsprocenten är en skälig uppskattning, s. 8. Man har således gjort en skälighetsbedömning och vägt Konsortiets intressen mot LR:s intressen och kommit fram till ett resultat som man ansett vara rimligt.

Men enligt RB 17 kap 2 § 3 mom. har inte domstolen utrymme att göra någon skälighetsbedömning av den påstådda skadan. I förarbetena RP 46/2014 s. 47 konstateras uttryckligen: *”Till skillnad från vad som är fallet i fråga om det gällande 17 kap. 6 § i rättegångsbalken, föreskrivs det inte i momentet om uppskattning till ett skäligt belopp. Meningen är att domstolen på basis av det material som har lagts fram vid prövningen ska komma fram till det objektivt sett mest motiverade resultatet.”*

Konsortiet inte heller yrkat på någon skälighetsbedömning. Hovrätten har förfarit lagstridigt då man gjort en skälighetsbedömning av diskonteringsräntan.

Hovrätten hade att avgöra det objektivt mest motiverade resultatet. En objektiv bedömning torde ha varit att utgå från en diskonteringsprocent som, vilket redogjorts för ovan under punkt 4.4, beräknats enligt vedertagen metod som tar i beaktande framtida osäkerheter. Som dessutom är i linje med den praxis som finns för diskonteringsräntor. Inte en procent som är konsortiets subjektiva bedömning som konsortiet inte närmare kunnat redogöra bakgrunden till. Vid en sådan bedömning bör naturligtvis ytterligare beaktas de skadelidandes skyldighet att begränsa sin skada samt de osäkerheter som finns avseende intäkter och kostnader under en framtida skadepå period om 15 år vilka redovisats för under punkt 4.2 och 4.3. Hovrättens bedömning strider mot lag och bör således upphävas, Ansgar och FF talan bör förkastas so m ostyrkt.

4.5.4. Hovrätten har tillämpat bevisbörderegeln felaktigt

Inom skadeståndsrätten är huvudprincipen att den som gör gällande att ha lidit en skada också bär bevisbördan för detta. Hovrätten har konstaterat i sin dom avseende diskonteringsräntan på s. 8 att *”...ÅLR inte har kunnat omkullkasta den bevisning som konsortiet företett för att styrka sitt yrkande”*

Genom detta uttalande hävdar hovrätten således att det ålegat LR, svaranden, att förete bevisning om lämplig diskonteringsränta. LR har i detta fall fört fram sakkunnigutlåtanden om på vilket sätt en diskonteringsränta för framtida inkomster bör beräknas enligt en vetenskapligt vedertagen metod och då också utgående från de siffror som framgår av Konsortiets anbudskalkyl visat vilken räntan skulle vara vid tillämpningen av den erkända metoden. Detta oaktat ligger dock bevisbördan för skadan på den skadelidande. LR kunde ha låtit bli att lämna in någon bevisning i ärendet överhuvudtaget. Det hade ändock ålegat domstolen att pröva riktigheten i

Konsortiets påstående eller uppskattat om yrkat belopp, baserat på den bevisning som kan inhämtas i ärendet, kan utgöra det objektivt sett mest motiverade resultatet. Domstolen kan inte överföra bevisbördan på LR:

Domstolen tillämpning av bevisbörderegeln vid skadeståndsmål brister. Hovrättens dom bör på grund av detta upphävas.

5. BEVISNING

5.1. Skriftlig bevisning

LR åberopar i Högsta domstolen följande skriftliga bevisning, med samma bevis-tema som i hovrätten:

- S2 (K3) Avtal för färjetrafik mellan Svinö och Mellanholm, 2.9.2019
Bevistema: Avtalets innehåll. Att LR haft rätt att säga upp Avtalet, att Konsortiet inte har rätt till ersättning för utebliven vinst vid en uppsägning till följd av att medel inte beviljas.
- S4 Ernst & Youngs utlåtande 30.9.2021
Bevistema: Beräkning av utebliven vinst. Att Konsortiets beräkning saknar grund
- S4 a Ernst & Youngs (EY Economic Advisory) utlåtande 23.3.2022
Bevistema: Beräkning av utebliven vinst. Kärandens beräkning saknar grund.
- S5 Inlämnade anbud vid upphandling av avtalet
Bevistema: Att anbudskonkurrens förelegat, att näst billigaste anbud var 37 524 euro dyrare per år i jämförelse med konsortiets anbud
- S6 Ansgar Ab:s bokslut för år 2016,2017, 2018, 2019 och 2020
Bevistema: Att konsortiets skadeberäkning för utebliven vinst saknar grund, att Ansgar Ab:s genomsnittliga rörelsevinst för de fem senaste åren uppgått till ca 2,2 procent av medelomsättningen för samma period.
- S12 Utdrag ur Niklas Karlmans mötesanteckningar 10.1.2020
Bevistema: Att driften av verksamheten enligt Avtalet skulle handhas av Ansgar, att personalbehovet för skötseln av driften uppgick till 20 personer.
- S14 NTM-centralens i Egentliga Finland sammanställning över upphandlingar avseende färjetrafik 2019
Bevistema: Att i de fem (5) senaste upphandlingar avseende färjetrafik som FF deltagit i 2019 och 2020, har FF varit enda anbudsgivare, och har därmed vunnit samtliga upphandlingar, att kontraktspriset i samtliga fall kommit att överstiga myndighetens kostnadsuppskattning, att kontraktspriset i medeltal kommit att överstiga myndighetens kostnadsuppskattning med cirka 40 procent.
- S15 NTM-centralens i Egentliga Finland sammanställning över upphandlingar avseende färjetrafik 2020

Bevistema: Att i de fem (5) senaste upphandlingar avseende färjetrafik som FF deltagit i 2019 och 2020, har FF varit enda anbudsgivare, och har därmed vunnit samtliga upphandlingar, att kontraktspriset i samtliga fall kommit att överstiga myndighetens kostnadsuppskattning, att kontraktspriset i medeltal kommit att överstiga myndighetens kostnadsuppskattning med cirka 40 procent.

Mariehamn den 25 mars 2024

ÅLANDS LANDSKAPSREGERING

Uppsatt av

Daniel Widman
advokat, VH, Mariehamn

Charlotta Sandell
advokat, VH, Lemland